

เหตุผลของผู้ไม่ซื้อบัตรประกันคุณภาพ

อำพล บัวแก้ว และคณะ

รพ. สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมุทรสงคราม

ABSTRACT :

Buakeauw U,* Bannapradist E, Prayangpan P,*** Sitidej J,*** Teingusakul M,*** Roongsamai J.**** Reasons for Not Buying Health Card. (Region 7 Medical Journal 1997 ; 3 : 323-329).**

*Department of Pharmacology, **Department of Dentistry, ***Department of Nursing, Somdejphraphuthaleartla Hospital, Samutsongkram, Thailand. ****Department of Nursing, Rachaburi Hospital, Rachaburi, Thailand.

This study was to find out the reason for not buying the health card in people who utilized the medical service at Somdejphraphuthalertla hospital. This was done by interviewing 202 subjects who came to obtain service during March to April 1997. It was found that 37.6 percent who did not buy the card were those who had no authority for decision in the family. 30.6 percent thought that the card would not used since the members of family were all healthy. 21.7 percent of interviewee concerned for low grade medicine. whereas 16.8 percent had not enough money to buy the health card as well as those afraid of not getting good service. 12.8% of people did not appreciate the referral system. The population characteristics of all interviewee clearly showed that the health card non-buyers aged 13-36 years graduated bachelor and vocational college level, most were students, and having income of 20,000 Baht or above. This study suggested that there are needs for advertisement on health card in details.

บทคัดย่อ :

อำพล บัวแก้ว,* เอกอุดม บรรณประดิษฐ์,** พรรณทิพา ประยงค์พันธุ์*** จินตนา สิทธิเดช*** มยุรี เทียงสกุล*** จตุพร รุ่งสมัย*** เหตุผลของผู้ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ. (วารสารแพทย์เขต 7 2540 ; 3 : 323-324).

*กลุ่มงานเภสัชกรรม,** กลุ่มงานทันตกรรม*** กลุ่มงานการพยาบาล, รพ. สมเด็จพระพุทธเลิศหล้า สมุทรสงคราม*** กลุ่มงานพยาบาล รพ. ราชบุรี.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาเหตุผลของผู้รับบริการที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาล แต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้มารับบริการในโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า ในช่วงเดือน มีนาคมถึงเมษายน พ.ศ. 2540 ในเวลาราชการ จำนวน 202 คน เมื่อทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของการไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ ปรากฏว่าผู้ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพร้อยละ 37.6 ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อ ร้อยละ 30.6 เก่งว่าจะไม่ได้ใช้เพราะบุคคลในครอบครัวมีสุขภาพดี และร้อยละ 21.7 กลัวว่าจะได้รับยาไม่ดี นอกจากนั้นร้อยละ 16.8 ไม่มีเงินซื้อ และในจำนวนเท่า ๆ กัน กลัวว่าจะได้รับบริการไม่ดี ร้อยละ 12.8 ไม่ชอบระบบส่งต่อ สำหรับความตั้งใจที่จะซื้อบัตร พบว่า ร้อยละ 50 จะซื้อบัตรประกันสุขภาพ ร้อยละ 26.7 จะไม่ซื้อบัตร และร้อยละ 23.3 ไม่แน่ใจจะซื้อหรือไม่ จากการศึกษาลักษณะประชากรพบว่า กลุ่มที่ตัดสินใจไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพมากกว่ากลุ่มอื่น คือบุคคลกลุ่มอายุ 13-36 ปี มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรี อาชีพนักเรียน นักศึกษาและรายได้ครอบครัวตั้งแต่ 20,000 บาท ขึ้นไป การที่จะให้ประชาชนซื้อบัตรสุขภาพเพิ่มขึ้นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์แจ้งความรู้เกี่ยวกับบัตรและระบบบริการให้แก่ประชาชนมากขึ้น

บทนำ

บัตรประกันสุขภาพเป็นโครงการของกระทรวงสาธารณสุข ในการให้สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนที่ยังไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาล บัตรประกันสุขภาพมีราคา 500 บาท โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัตรต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันจำนวนไม่เกิน 5 คน และเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในความคุ้มครองของการประกันสุขภาพระบบอื่นที่รัฐจัดให้ ไม่จำกัดจำนวนครั้งของการมารับการรักษาและจำนวนเงินในการรักษาบัตรมีอายุ 1 ปี สามารถเลือกสถานพยาบาลของรัฐได้ทุกแห่งในกระทรวงสาธารณสุขและโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร¹⁻⁸

จังหวัดสมุทรสงครามได้จำหน่ายบัตรประกันสุขภาพในปี พ.ศ. 2539 ได้เพียงร้อยละ 6.85 ของผู้ที่ไม่สวัสดิการด้านรักษาพยาบาล⁹⁻¹¹ ทำให้ประชาชนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายด้านรักษาพยาบาลด้วยตนเอง มีผู้รายงานถึงสาเหตุที่ประชาชนไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพเนื่องจากไม่ทราบเรื่องบัตรประกันสุขภาพ^{12,13} ไม่แน่ใจในด้านสิทธิประโยชน์ มีโอกาสน้อยที่จะใช้บัตรเพราะว่าบุคคลในครอบครัวมีสุขภาพดี ขั้นตอนการใช้บัตรยุ่งยาก¹⁴⁻¹⁸ เลือกสถานบริการเองไม่ได้^{14,15} บัตรมีราคาแพง ไม่เข้าใจในระบบการใช้บัตร ไม่พอใจในการบริการของเจ้าหน้าที่กลัวได้ยาไม่ดี^{16,18} ได้รับข้อมูลไม่ชัดเจน มีหลักประกันสุขภาพอยู่แล้ว เช่นบัตรประกันสังคมการประกันชีวิต¹³ ผู้วิจัยคาดว่าเหตุผลดังกล่าวน่าจะพบได้จากประชาชนผู้ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพในจังหวัดสมุทรสงครามเช่นเดียวกัน แต่ยังไม่มีความชัดเจนจึงได้ทำการวิจัยนี้

การวิจัยนี้เป็นการสำรวจโดยสัมภาษณ์ผู้มารับบริการที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาล แต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพในโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า เพื่อหาเหตุผลของผู้ที่ไม่ซื้อบัตรโดยนำข้อมูลจากประชากรกลุ่มดังกล่าวที่ได้รับรายละเอียดเกี่ยวกับบัตรแล้ว มาอธิบายถึงลักษณะประชากร

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจโดยสัมภาษณ์ผู้มารับบริการตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เฉพาะผู้มารับบริการที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาลแต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพในโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า โดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการชี้แจงในการเก็บข้อมูลเป็นผู้สัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป เช่น อายุ เพศ อาชีพ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส จำนวนบุคคลในครอบครัว และส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของผู้รับบริการที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาลแต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ เช่น ความรู้เกี่ยวกับบัตรประกันสุขภาพสิทธิในการใช้บัตร ประโยชน์ที่ได้รับราคาบัตร แหล่งที่ซื้อบัตร และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านการทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้รับบริการแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนใช้จริงกับผู้รับบริการ ที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาล แต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ ในแผนผู้ป่วยนอกและหออผู้ป่วยในวันราชการทุกวัน จำนวน 202 คน โดยแบ่งเป็นแผนกผู้ป่วยนอก 152 คน ตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 11.30 น. และหออผู้ป่วยใน 50 คน ตั้งแต่เวลา 13.30 น. - 15.30 น. ในเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2540 โดยเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยไม่ซ้ำรายเดิมแล้วนำข้อมูลทั่วไปและเหตุผลของผู้รับบริการที่ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาลแต่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ มากำหนดและลงรหัส แจกแจงและคำนวณเป็นร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติ โดยใช้การทดสอบด้วยค่า ไค-สแควร์ (X test) มีระดับนัยสำคัญที่ P-value น้อยกว่า 0.05 และนำข้อมูลมาจำแนกตามลักษณะของข้อมูล เพื่อวิเคราะห์หาเหตุผลของผู้ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ

ผลการศึกษา

เพื่อหาเหตุผลของผู้รับบริการที่ไม่มีสวัสดิการรักษาพยาบาลแต่ยังไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพจากกลุ่มผู้ป่วยนอก

152 คน ผู้ป่วยใน 50 คน รวม 202 คน พบว่าผู้รับบริการที่ไม่มีบัตรประกันสุขภาพเป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 72.3 กลุ่มประชากรส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 34 ปี สมรสแล้ว อยู่กับครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 66.9 การศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 60 อาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 44 อยู่ในเขตอำเภอเมือง สมุทรสงคราม คิดเป็นร้อยละ 60.9 รายได้เฉลี่ยของตนเองประมาณ 4,100 บาท รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน 9,200 บาท รายได้พอติดกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน 65.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ไม่มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ย 4 คน ผู้มารับบริการมีโรคประจำตัวคิดเป็นร้อยละ 29.2 โรคที่พบมากที่สุดคือโรคกระเพาะอาหาร ความดันโลหิตสูง และภูมิแพ้ เมื่อมีการเจ็บป่วยเข้ารับการักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาคือคลินิกเอกชน คิดเป็นร้อยละ 33.1 เนื่องจากได้รับการดีแพทยมีความสามารถ แต่ค่ายามีราคาแพง ชี้อารมณ์ประเทวนเองคิดเป็นร้อยละ 28.2 มีการเจ็บป่วยเฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง ส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาที่สถานบริการของรัฐ

ผู้มารับการร้อยละ 71.3 มีความรู้เรื่องบัตรประกันสุขภาพโดยผู้รับบริการร้อยละ 34.7 ทราบข้อมูลจากเพื่อนบ้านร้อยละ 32.6 ทราบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และร้อยละ 29.8 ทราบข้อมูลจากญาติพี่น้อง เมื่อทำการวิเคราะห์ด้านข้อมูลของผู้มารับทราบมากที่สุด พบว่า ร้อยละ 62.4 ทราบเรื่องราคาบัตร รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 54.4 ทราบจำนวนสมาชิกที่สามารถใช้บริการต่อบัตร และร้อยละ 52 ทราบอายุของบัตร เมื่อสอบถามผู้รับบริการว่าจะสามารถซื้อได้ที่ใดพบว่า ร้อยละ 6 ทราบว่าจะซื้อได้จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร้อยละ 5 สามารถซื้อได้จากเทศบาล และมีจำนวนร้อยละ 1 ที่ทราบว่าสามารถซื้อได้จากธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.5 เห็นว่าบัตรมีราคาเหมาะสม ส่วนที่เหลือนึกว่าบัตรมีราคาแพงเกินไป เมื่อสอบถามถึงความตั้งใจของผู้รับบริการที่จะซื้อบัตร พบว่า ร้อยละ 50 ประชาชนจะซื้อบัตรประกันสุขภาพร้อยละ 26.7 ไม่ซื้อบัตร และ

จำนวนร้อยละ 23.3 ไม่แน่ใจว่าจะซื้อบัตรสำหรับเหตุผลในการไม่ซื้อบัตรร้อยละ 37.6 ให้คำตอบว่าไม่มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อร้อยละ 30.6 เก่งกว่าจะไม่ได้ใช้เพราะว่าบุคคลในครอบครัวมีสุขภาพดี มีผู้รับบริการร้อยละ 21.7 ให้ข้อมูลว่ากลัวว่าจะได้รับยาที่ไม่ดี บางส่วนคิดเป็นร้อยละ 16.8 ไม่มีเงินซื้อ และในจำนวนเท่ากันไม่ซื้อเพราะกลัวว่าจะได้รับบริการไม่ดี ประชาชนร้อยละ 12.8 ไม่ชอบระบบส่งต่อ เมื่อสอบถามว่าผู้มารับบริการเคยซื้อบัตรประกันสุขภาพมาก่อนหรือไม่ พบว่าประชาชนร้อยละ 4 เคยซื้อบัตรประกันสุขภาพมาก่อนและไม่ได้ซื้อบัตรอีก

ผลการเปรียบเทียบเมื่อจำแนกตามกลุ่มประชากร พบว่า กลุ่มที่ตัดสินใจไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ ได้แก่ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มผู้มีอายุน้อย และกลุ่มที่มีรายได้สูง ส่วนกลุ่มที่ตัดสินใจซื้อบัตรประกันสุขภาพเป็นจำนวนมาก ได้แก่ กลุ่มผู้ไม่ได้ทำงาน กลุ่มที่มีอายุมาก และกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เพศชาย หญิงและสถานภาพสมรส ไม่มีความแตกต่างกันในการตัดสินใจซื้อบัตรประกันสุขภาพ ดังแสดงในตารางที่ 1

วิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่าผู้ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อและไม่มีความเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ส่วนเพศชายและเพศหญิงคนโสดหรือผู้ที่แต่งงานแล้ว ไม่มีความแตกต่างกันในการตัดสินใจซื้อบัตร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่เป้นหม้ายหรือแยกกันอยู่ และผู้ที่ไม่ได้ทำงานจะตัดสินใจซื้อบัตรประกันสุขภาพเป็นจำนวนมาก อาจเป็นเพราะต้องการหลักประกันในการรักษาพยาบาล ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายเมื่อมีการเจ็บป่วย ในกลุ่มอายุ 49-59 ปี ตัดสินใจซื้อบัตรประกันสุขภาพมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ อาจจะเนื่องจากมีอายุมากขึ้นมีการเจ็บป่วยบ่อยขึ้น ผู้มีการศึกษาสูง และรายได้ครอบครัวสูงซื้อบัตรประกันสุขภาพน้อย อาจจะเนื่องจากนิยมไปใช้บริการที่คลินิกเอกชนมากกว่า เพราะมีความสะดวก รวดเร็ว การบริการดี และอาจจะเลือกให้หลัก-

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรที่ตัดสินใจจะซื้อและไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ

ลักษณะกลุ่มประชากร		ซื้อ ร้อยละ (จำนวน)		ไม่ซื้อ/ไม่แน่ใจ ร้อยละ (จำนวน)		P-value
เพศ	ชาย	46.4	(26)	53.6	(30)	0.82053
	หญิง	51.4	(75)	48.6	(71)	
กลุ่มอายุ (ปี)	13-24	45.6	(26)	54.4	(31)	0.07306
	25-36	46.5	(33)	53.5	(38)	
	37-48	52.5	(21)	47.5	(19)	
	49-59	61.8	(21)	38.2	(13)	
	60-69	53.8	(7)	46.2	(6)	
การศึกษา	ไม่ได้เรียน	53.8	(7)	46.2	(6)	0.47923
	ประถมศึกษา	52.9	(64)	47.1	(57)	
	มัธยมศึกษา	50.0	(23)	50.0	(23)	
	อาชีวศึกษา	35.3	(6)	64.7	(11)	
	ปริญญาตรีขึ้นไป	20.0	(1)	80.0	(4)	
สถานภาพ	โสด	45.9	(28)	54.1	(33)	0.20388
สมรส	คู่	48.8	(61)	51.2	(64)	
อาชีพ	หม้าย/หย่า	75.0	(12)	25.0	(4)	0.02267
	นักเรียน นักศึกษา	18.8	(3)	81.3	(13)	
	เกษตรกร	46.9	(15)	53.1	(17)	
	ค้าขาย	50.0	(12)	50.0	(12)	
	รับจ้าง	51.1	(45)	48.9	(43)	
	ไม่ได้ทำงาน	61.9	(26)	38.1	(16)	
รายได้ครอบครัว (บาท)	1,500-4,000	58.6	(17)	41.4	(12)	0.06703
	4,001-10,000	41.7	(20)	58.3	(28)	
	10,001-20,000	52.5	(63)	47.5	(57)	
	20,000 ขึ้นไป	20.0	(1)	80.0	(4)	

ประกันอื่นที่ดีกว่า

ผลการวิจัยพบว่าผู้รับบริการคิดเป็นร้อยละ 50 ตัดสินใจไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ แต่ในกลุ่มที่ตัดสินใจไม่ซื้อบัตรยังมีกลุ่มที่ไม่แน่ใจที่จะซื้อหรือไม่ซื้อคิดเป็นร้อยละ 45.5 เพราะว่า ไม่ทราบเรื่องเกี่ยวกับบัตรประกันสุขภาพ

ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของวิวัฒน์ แซ่ลิ้ม¹² ผลการศึกษาที่จังหวัดลพบุรี¹³ และที่จังหวัดฉะเชิงเทรา¹⁸ เหตุผลต่อมาก็คือมีโอกาสน้อยที่จะใช้บัตร เพราะว่าบุคคลในครอบครัวมีสุขภาพดี ขั้นตอนในการใช้บัตรยุ่งยาก ตรงกับผลการศึกษาที่จังหวัดกระบี่¹⁴ จังหวัดกำแพงเพชร¹⁵ และ

จังหวัดฉะเชิงเทรา¹⁸ ไม่พอใจในบริการของเจ้าหน้าที่ ก้าว
ได้รับยาที่ไม่ดี คล้ายกับผลการศึกษาศรวัสค์ พิลาสกุล¹⁶
และผลการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเห็นว่าบัตรมี
ราคาแพงเกินไป

สรุป

จากการศึกษาผู้รับบริการที่ไม่มีสวัสดิการด้านการ
รักษาพยาบาล และไม่มีบัตรประกันสุขภาพ เพื่อหาสาเหตุ
ที่ไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ เห็นได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะ
ประชาชนยังไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง น่าที่จะมีการ
พิจารณาประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบัตรประกัน
สุขภาพในเรื่องสิทธิประโยชน์และระบบบริการแก่ประชาชน
ให้มากขึ้นเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน ซึ่ง
คาดว่าในจำนวนผู้ที่ไม่ตัดสินใจซื้อบัตร อาจจะตัดสินใจซื้อ
บัตรประกันสุขภาพมากขึ้น ช่วยให้ประชาชนลดภาระค่า
ใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร. เวดิน
นพนิตย์ ดร. อนุชิต ล้ายอดมรรคผล และ พันเอก ดร.
ชัยณรงค์ เชิดชู ที่ให้คำปรึกษาในการออกแบบ วิเคราะห์
ผล และปรับปรุงรายงานการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- วัฒนา สุวรรณแสงจันเจริญ. การคลังสาธารณสุข
สำนักงานประกันสุขภาพและวิทยาลัยสาธารณสุข.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537 : 11-2.
- เทียนฉาย กิระนันท์. การวิเคราะห์เพื่อประเมิน
โครงการบัตรสุขภาพ. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 : 11-24.
- ปรากรม วุฒิพงษ์, และคณะ. ระบบประกันสุขภาพ
ของไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยมหิดลและศูนย์บัตรสุขภาพ กระทรวง
สาธารณสุข, 2532 : 25-32.
- ปรากรม วุฒิพงษ์, และคณะ. ระเบียบกระทรวง
สาธารณสุขว่าด้วยบัตรประกันสุขภาพ 2537. สำนัก-
งานประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2537 :
11-3.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร, อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. การ
ประกันสุขภาพในประเทศไทย : ปัจจุบันและอนาคต
ในผลการดำเนินงานของสำนักงานประกันสุขภาพ ปี
2536. กรุงเทพฯ : สำนักงานประกันสุขภาพ สำนัก-
งานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข,
2536 : 18-26.
- ศุภสิทธิ์ พรธนาสุโณทัย, อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. ทาง
เลือกสำหรับการปรับระบบการเงินการคลัง ในผล
การดำเนินงานของสำนักงานประกันสุขภาพ ปี 2536.
กรุงเทพฯ : สำนักงานประกันสุขภาพ สำนักงาน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข,
2536 : 1-5.
- สุจริต ศรีประพันธ์, สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, และ
คณะ. ผลกระทบของการประกันสุขภาพต่อระบบ
บริการสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน
สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2534 : 20-4.
- อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. บทเรียนจากโครงการบัตร-
สุขภาพระยะที่ 2. บทความเสนอในการประชุมสรุป
บทเรียนการดำเนินงานโครงการบัตรสุขภาพไทย-
เยอรมัน จัดโดยองค์การความร่วมมือทางวิชาการ
เยอรมันและกระทรวงสาธารณสุข โรงแรมรอยัล-
ริเวอร์ กรุงเทพฯ. ทรงพรณ สิงห์แก้ว, วราพร พาก
เพียร, บรรณวิการ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบ
สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข : 2536 : 1-142.
- อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. รายงานการสำรวจประชากร
ประจำปี. จังหวัดสมุทรสงคราม, 2539.
- อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. รายงานประจำปี. ฝ่ายแผนงาน
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม, 2539.
- อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล. รายงานประจำปี งานประกัน
สุขภาพ. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสงคราม,

- 2537-2539.
12. วิวัฒน์ แซ่ลิ้ม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อหรือไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539
 13. กรรณิกา ปัญญาอมรวัฒน์, และคณะ. ลักษณะประชากรกลุ่มเป้าหมายบัตรสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขในอำเภอชัยบาดาล และข้อมูลการใช้บริการสาธารณสุขสมาชิกบัตรสุขภาพ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, โรงพยาบาลชัยบาดาล อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, 2538.
 14. นุชนารถ บุญชู. การประกันสุขภาพในทัศนะของผู้ใช้บริการเฉพาะกรณีในพื้นที่จังหวัดกระบี่. ภาคนิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
 15. วิรัตน์ สายทอง. การประกันสุขภาพในทัศนะของผู้ใช้บริการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดกำแพงเพชร. ภาคนิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2539.
 16. สุรางค์ พิลาสกุล. ความคิดเห็นของประชาชนต่อระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยบัตรประกันสุขภาพ พ.ศ. 2538. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัย, 2539.
 17. ปิ่นทอง ขาวนวล, และคณะ. ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนที่มีบัตรประกันสุขภาพโดยความสนใจเกี่ยวกับการใช้บริการสาธารณสุขในจังหวัดสุโขทัย. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย. 2538.
 18. กิ่งแก้ว พันธุ์ประเสริฐ, และคณะ. ลักษณะทางประชากร ความคิดเห็นและเหตุผลที่ชาวบางปะกงไม่ซื้อบัตรประกันสุขภาพ. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา, จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2540.